

YRITTÄJIEN JULKISEN TALOUDEN SOPEUTUS- OHJELMA

SYYSKUU 2026

 Yrittäjät

Suomen Yrittäjät, syyskuu 2026

JULKISEN TALOUDEN SOPEUTUSOHJELMA

Ohjelma kokoaa menosäästöt, tulopuolen toimet sekä yritys- ja verotukien uudistukset 5,7–8,6 miljardin euron kokonaisuudeksi. Sopeutuksen pääpaino on menojen vähentämisessä, ja lisäksi ohjelma sisältää kasvua ja julkisen sektorin tuottavuutta vahvistavia rakenneuudistuksia, joiden vaikutuksia ei ole sisällytetty euromääräiseen arvioon.

Sopeutuksen kokonaisuus

Sopeutuskohde	Vaikutus julkiseen talouteen, mrd. €
Menosäästöt	3,4–5,9
Tuloja lisäävät toimet	1,8
Yritys- ja verotukien karsiminen	0,5–0,8
Yhteensä	5,7–8,6

1. MENOSÄÄSTÖT – 3,4–5,9 mrd. €

1. Työeläkejärjestelmän tehokkuuden parantaminen, 150–1 000 milj. €

Työeläkejärjestelmän hallinnon sekä vakuutus- ja sijoitustoiminnan kustannuksia on alennettava ja sijoitustoiminnan tehokkuutta parannettava. Työeläkejärjestelmän kulut ovat yli 3 mrd. euroa vuodessa. Muut kuin sijoitustoiminnan kulut olivat 2025 noin 430 milj. euroa. Tehokkuuden parantamisen maltillinen arvio on noin 150 milj. euroa vuodessa; pitkällä aikavälillä myös parempi sijoitustuotto vahvistaisi rahoitusasemaa merkittävästi.

2. Työeläkeindeksien kasvun hidastaminen, 500–800 milj. €

Työeläkkeiden indeksikorotuksia voidaan määräaikaisesti hidastaa. Esimerkiksi työeläkeindeksin alentaminen yhdellä prosenttiyksiköllä neljän vuoden ajan tuottaisi arviolta noin 800 milj. euron vaikutuksen. Vaihtoehtona voidaan vahvistaa nykyistä kuluttajahintapainotteisempaa indeksirakennetta.

3. Eläkekarttuman rajaaminen palkattomilta jaksoilta, 100–200 milj. €

Eläkettä karttuu nykyisin myös esimerkiksi ansiosidonnaisen työttömyysturvan, sairauspäivärahan ja opiskelun ajalta. Karttumaa voidaan rajata siten, että jo kertyneet eläkeoikeudet turvataan ja vanhempainvapaan aikainen karttuma säilytetään.

4. YEL- ja MyEL-järjestelmien yhdistäminen, 100–150 milj. €

Yrittäjien ja maatalousyrittäjien eläkevakuutusjärjestelmät yhdistetään hallinnollisesti ja järjestelmien eroja vähennetään. Pienituloisten MyEL-vakuutuksen maksuun liittyvää valtion tukea voidaan asteittain poistaa. Jo kertyneet eläkeoikeudet turvataan. Valtion rahoitustarve voi vähentyä arviolta 100–150 milj. euroa vuodessa.

5. Sosiaaliturvaindeksien automaattisten korotusten poistaminen, 300–500 milj. €

Indeksikorotuksista siirrytään vuosittaiseen harkintaan. Perustoimeentulotuki, takuueläke ja vammaisetuudet voidaan rajata muutoksen ulkopuolelle. Toimenpide tekee menokehityksen hallinnasta pysyvästi ennakoitavampaa.

6. Puolustusvoimien toimintamenojen ja hankintojen indeksitarkistukset, 150 milj. €

Puolustusmäärärahojen taso turvataan muuttuneessa turvallisuustilanteessa, mutta kustannusten kasvua voidaan määräaikaaisesti hillitellä hidastamalla toimintamenojen ja hankintojen indeksitarkistuksia. Tavoitteena ei ole heikentää puolustuskykyä. Kehitysyhteistyömäärärahoihin kuuluva Ukrainan tuki on turvattava, mutta muun kehitysyhteistyön määrärahoja on perusteltua arvioida säästökohteina.

7. Yleisradion indeksikorotusten jäädyttäminen kahdeksi vaalikaudeksi, 100 milj. €

Yleisradion rahoitukseen ei tehdä indeksiperusteisia automaattisia korotuksia kahden vaalikauden aikana. Ylen tehtävien tarkemman määrittelyn ja rajauksen kautta olisi mahdollista saada myös suurempia säästöjä.

8. Valtion omistajaohjauksen tehostaminen, 200 milj. €

Valtion omistuksia arvioidaan kriittisesti yhtiökohtaisesti. Omistamisen tavoitteita, omistuskynnystä ja pääoman tuottovaatimuksia tarkastellaan sekä vahvistetaan osinkojen ja pääoman palautusten merkitystä. Tavoitteena on vähentää valtion pääomitusten tarvetta.

9. Hyvinvointialueiden tehtävien ja rakenteiden uudistaminen, 1 000–1 500 milj. €

Hyvinvointialueiden kustannuskehitystä hillitään uudistamalla palveluvelvoitteita ja -verkkoa sekä toimintatapoja tavoitteena 4–6 prosentin pysyvä tehokkuusparannus. Digitalisaatiota, tekoälyä ja automaatiota hyödynnetään järjestelmällisesti ja palvelujen yksikkökustannuksia seurataan nykyistä paremmin. Alueiden rahoituksen ehtona tulee olla monituottajamallin suunnitelmallinen hyödyntäminen sekä julkisen ja yksityisen sektorin yhteistyö ja palvelujen yhteiskehittäminen aina, kun se parantaa kustannustehokkuutta tai palvelujen saatavuutta.

10. Julkisten hankintojen uudistamisen loppuunsaattaminen, 300–800 milj. €

Vuonna 2026 voimaan tullut hankintalainsäädäntö toteuttaa jo merkittävän osan aiemmista uudistusehdotuksista.

Seuraavalla vaalikaudella uudistus viedään loppuun vahvistamalla hankintaosaamista, vähentämällä suorahankintoja, hyödyntämällä hankintadataa ja parantamalla kilpailutusten laatua. Näin saavutetaan pitkän aikavälin säästöpotentiaali.

11. Koulutusjärjestelmän rakenteellinen uudistaminen, 200–240 milj. €

Ammatillisen koulutuksen tutkintorakennetta uudistetaan. Kolmivuotisen ammatillisen koulutuksen laajentaminen ei ole tutkimusten perusteella parantanut siirtymistä korkeakoulutukseen, mutta on lisännyt keskeyttämistä ja heikentänyt nuorten työmarkkinatuloksia. Kaksivuotisen koulutuksen osuuden palauttaminen vähentää opetuskustannuksia noin 90 milj. eurolla ja vahvistaa julkista taloutta verotulojen kautta. Lisäksi koulutuksen järjestäjä rakennetta, tilankäyttöä ja päälekkäisiä toimintoja tiivistetään.

12. Kuntien valtionosuusjärjestelmän uudistaminen, 200 milj. €

Valtionosuusjärjestelmää uudistetaan siten, että se kannustaa kuntia tehokkaampaan palvelujen järjestämiseen, yhteistyöhön ja rakenteiden uudistamiseen. Väestökehitys ja kuntien erilaiset palvelutarpeet otetaan nykyistä paremmin huomioon.

13. Valtion virastorakenteen uudistaminen, 100 milj. €

Virastorakennetta kevennetään yhdistämällä toimintoja ja tukipalveluja, tehostamalla lupa- ja valvontatoimintaa sekä hyödyntämällä yhteisiä tietojärjestelmiä ja tiedonhallintaa.

2. TULOJA LISÄÄVÄT TOIMET – 1,8 mrd. €

14. Kiinteistöveron ja maapohjan veron uudistus, 200 milj. euroa

Kiinteistöverotuksen painopistettä siirretään edelleen rakennuksista maapohjaan. Nykyistä 1,3–2,0 prosentin vaihteluväliä voidaan hyödyntää paremmin erityisesti kunnissa, joissa veroprosentti on lähellä alarajaa. Samalla on huolehdittava siitä, ettei jo ennestään korkeaa maapohjan verotusta kiristetä tarpeettomasti.

15. Kaivosverotuksen uudistaminen, 150–200 milj. euroa

Kaivosverotusta uudistetaan siten, että yhteiskunta saa uusiutumattomien luonnonvarojen hyödyntämisestä oikeudenmukaisen korvauksen ilman merkittäviä haitallisia vaikutuksia investointeihin ja toimialan kilpailukykyyn. Nykyisen rojaltilperusteisen veron rinnalle selvitetään voitton perustuvaa veroelementtiä, jolloin verotus voisi kohdentua paremmin kaivostoiminnan taloudelliseen tulokseen. Samalla arvioidaan rojaltilveron taso ja varmistetaan kaivostoiminnan haittoja kantavien kuntien oikeudenmukainen osuus verotuotoista.

16. Liikenteen verotuksen uudistaminen, 1 mrd. euroa

Liikenteen veropohja heikkenee nopeasti sähköistymisen myötä, ja verotuotot laskevat nykyjärjestelmällä noin neljästä miljardista kolmeen miljardiin euroon vuoteen 2030 mennessä. Verotusta on uudistettava siten, että veropohja turvataan, päästöohjaus säilyy ja kustannukset pysyvät kohtuullisina kotitalouksille ja yrityksille. Verotuksen painopistettä voidaan siirtää nykyistä enemmän ajoneuvojen käyttöön ja ajosuoritteeseen. Toteutusmalli edellyttää erillistä valmistelua.

17. Varhaiskasvatuksen asiakasmaksujen uudistaminen, 100 milj. euroa.

Varhaiskasvatuksen asiakasmaksut kattavat nykyisin alle kymmenesosan kustannuksista. Maksutuloja voidaan lisätä esimerkiksi alentamalla tuloeroja ja tarkistamalla sisaralennuksia. Asiakasmaksut kannustavat myös ilmoittamaan lasten poissaoloista, mikä helpottaa henkilöstön mitoittamista todellisen lapsimäärän mukaan ja voi pienentää kustannuksia.

18. Lukukausimaksut toisen samantasoisien tutkinnon suorittaville, 100 milj. euroa

Toisesta saman tasoisesta tutkinnosta perittävät lukukausimaksut lisääisivät koulutuksen omarahoitusosuutta, vähentäisivät tutkintojen kasautumista ja auttaisivat kohdentamaan julkisesti rahoitettuja opiskelupaikkoja nykyistä paremmin ensimmäistä tutkintoaan suorittaville.

19. Yleishyödyllisten yhteisöjen sijoitustuottojen verotuksen uudistaminen, 250 milj. euroa

Yleishyödyllisten yhteisöjen, kuten yhdistysten, säätiöiden ja työmarkkinajärjestöjen, sijoitustuotot ovat laajasti verovapaita. Verotusta uudistetaan siten, että veropohja laajenee ja kilpailuneutraliteetti paranee myös markkinaehtoisen toiminnan osalta. Tavoitteena on vahvistaa julkista taloutta vähintään 250 milj. eurolla vuodessa. Toteutusmallissa huomioidaan EU-oikeus, verosopimukset ja kilpailuneutraliteetti.

3. YRITYS- JA VEROTUKIEN KARSIMINEN – 0,5–0,8 mrd. €**20. Puhtaan siirtymän investointiverohyvityksen poistaminen, 200–500 milj. €**

Puhtaan siirtymän investointeihin kohdistuva verohyvitys poistetaan. Verotuen jatkaminen kasvattaa julkisen talouden veromenetyksiä pitkälle tulevaisuuteen, vaikka suurten investointien toteutuminen ja niiden verovaikutukset ovat epävarmoja. Investointeja tulee edistää ensisijaisesti toimivalla toimintaympäristöllä, ei yksittäisiin investointeihin kohdistuvilla verotuilla.

21. Toimialakohtaisten yritystukien karsiminen, 300 milj. €

Yritystukien kokonaisuutta uudistetaan ja kilpailua vääristäviä tukia karsitaan. Erityisesti merenkulun työvoimakustannustukea ja maatalouden energiaveron palautuksia arvioidaan. Kansallista maataloustukijärjestelmää uudistetaan siten, että tukien kokonaismäärää voidaan asteittain vähentää, ja kohdentaa jäljelle jäävät tuet nykyistä tarkemmin.

4. KASVUA JA TUOTTAVUUTTA VAHVISTAVAT RAKENTEELLISET UUDISTUKSET

22. Työajan pidentäminen

Suomen työaikaa ja työn tarjontaa vahvistetaan. Yhden ylimääräisen työpäivän lisääminen kasvattaa vuosittaista työaikaa 0,3–0,4 prosenttia. Lisäksi arvioidaan julkisen sektorin loma- ja työaika-järjestelyjä sekä muita toimia, joilla työn tarjontaa voidaan lisätä. Toimenpiteiden verotulo- ja kasvuhyöty riippuu toteutustavasta.

23. Eläkeiän nostaminen

Elinajan pidentyessä myös työurien tulee pidentyä. Eläkeiän nostoa pitää nopeuttaa ja kehitys on jatkossa sidottava nykyistä vahvemmin elinajanodotteen muutokseen. Tavoitteena on pidentää työuria, vahvistaa työeläkejärjestelmän rahoitusta ja kasvattaa työllisyyttä.

24. Tekoälyn ja automaation laaja käyttöönotto julkisella sektorilla

Julkishallinnon tehtäviä ja prosesseja uudistetaan tekoälyn ja automaation avulla. Tavoitteena ei ole ainoastaan nykyisten prosessien digitalisointi vaan tarpeettomien työvaiheiden ja tehtävien poistaminen. Jokaisessa hallinnonalassa tulee arvioida, mitkä tehtävät voidaan automatisoida, yhdistää tai lopettaa.